

Педагогічні умови модернізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах України можна згрупувати за трьома основними напрямками відношень: студент-викладач, студент-студент і студент – навчально-виховний процес. До першої групи належать виховання у дусі вселюдських культурних і наукових традицій; індивідуальний підхід до кожної особистості у формуванні змісту освіти; виховання національної самосвідомості на тлі прищеплення ідеалів світового та європейського гуманізму. До другої, у тій же мірі, як і до першої, належать створення демократичної системи управління (самоуправління) на всіх рівнях системи вищої освіти; формування демократичних навчальних традицій. До третьої – наближення навчального рівня до загальноєвропейського; професійна орієнтація з урахуванням українських соціально-економічних реалій.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / В.П. Андрущенко; Асоц. ректорів педагог. ун-тів; укл. В.П. Бех, Ю.Л. Маліновський. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. – 221 с.
2. Бочарова О.А. Модернізація вищої школи у сучасній Франції : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / О.А. Бочарова ; Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2006. – 18 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / За редакцією В.Г. Кременя ; авт. кол.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль : Богдан, 2004. – 384 с.
4. Ніколаєнко С.М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства / С. М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2005. – 319 с.
5. Степко М.Ф. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) [Текст] / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко ; за ред. В.Г. Кременя; М-во освіти і науки України, Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Київ; Тернопіль: [б. в.], 2004. – 147 с.

Отримано 01.03.2014 р.

УДК 373.1.013

Гончаренко О.А.[°]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, асистент кафедри іноземних мов математичних факультетів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ У РОЗВИТКУ І НАВЧАННІ ДІТЕЙ - ВИХІДЦІВ З НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ ТА США

Статтю присвячено напрямкам формування компетентісного підходу, акцентовано сутність соціокультурної змістової лінії, яка взаємозв'язана з мовленнєвою і є необхідною для успішної соціалізації у розвитку і навчанні учнів-вихідців з національних меншин України та США при підвищенні якості сучасної освіти.

Ключові слова: комунікативна компетентність, компетентний підхід, соціокультурна змістова лінія, інформаційно-комунікаційні технології, Державний стандарт

Стаття посвящена напрямкам формування компетентностного підходу, акцентовано сутність соціокультурної содєржательной лінії, которая взаимосвязана с речевой и является необходимой для успешной социализации в развитии и обучении

учащихся - выходцев из национальных меньшинств Украины и США в повышении качества современного образования.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, компетентностный подход, социокультурная содержательная линия, информационно-коммуникационные технологии, Государственный стандарт

This article presents the formation of the competence approach, accented sociocultural nature of semantic line that interrelated with colloquial and is necessary for successful socialization in the development and training of students from national minorities in Ukraine and the United States improving the quality of modern education.

Keywords: communication competence, competence approach, sociocultural contextual line information and information technology and State Standard of General Secondary Education (Ukraine)

Актуальність дослідження. Формування в учнів комунікативної компетентності, насамперед дітей-вихідців з національних меншин, шляхом засвоєння доступного і необхідного обсягу знань із мов навчання, опанування всіх видів мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду є запорукою і найважливішим засобом навчання і розвитку їх особистості у процесі вивчення всіх інших предметів починаючи з дошкільних і закладів початкової освіти. Відомі численні наукові джерела порівняльні дослідження (Н. Лавриченко, О.Локшиної, О. Мілютіної О.Овчарук), дидактичні праці (Н. Бібік, О. Савченко), психологічні розвідки (О. Асмолова, І. Беха, О. Кононенко, М. Забродського, В. Рибалка та ін.), які розкривають особливості застосування поняття компетентність до різних освітніх сфер. Проте саме тлумачення напряму змісту категорії компетентність до різних галузей освіти набуває більш широкого значення, а запозичення міжнародного досвіду і його впровадження у вітчизняну освіту для успішної соціалізації дітей-вихідців з національних меншин не розроблені досконало.

Проблеми модернізації освіти є досить актуальними досліджують американські вчені: Ф.Альтбах (F.Altbah), Х.Беннет (H.Bennet), А. Бестор (A.Bestor), Е.Бойєр (E.Boyer), Г. Вайнер (G. Weiner), Дж. Гудленд (J. Goodland), Г.Келлі (H.Kelli), А. Леві (A.Lewy), Р. Тайлер (R.Tyler); російські: В.Веселова, А.Владимиров, Б.Вульфсон, З.Малькова, В.Пилиповський, В.Разумовський, Т. Сайпулаєва; провідні українські вчені-педагоги: І.Зварич, О. Ковязіна, Т. Кошманова, Н.Пацевко, Л.Пуховська, О.Романовський, М.Шутова.

Деякі аспекти названої проблеми одержали фрагментарне висвітлення в роботах українських педагогів щодо напрямів реформування освіти і підвищення якості навчання дітей-вихідців з національних меншин. Відомі педагогічні дослідження, які стосуються проблем із якості і визначення раціонального об'єму по оновленню змісту навчальної програми, наявності програмної літератури освітлюють такі вітчизняні науковці: В.Г.Бевз, Л.Д.Березівська, Н.М.Бібік, М.І.Бурда, Н.М.Буринська, А.Н.Гірняк, В.О.Грищенко, І.П.Гудзик, Л.І.Денисенко, Ю.І.Завалевський, С.П.Когутенко, Ю.Б.Кузнецов, О.І.Ляшенко, І.В.Малафіїк, О. Петрук, О.Я.Савченко, Ю.І.Терещенко, О.М.Топузов, О.Л.Харитонова, О.Хорошковська та ін. У своїх науково-педагогічних дослідженнях вони акцентують увагу на необхідності удосконалення програм і підручників, підвищення рівня проведення їх експертизи та на визначенні ролі вчителя в умовах сьогодення. На сучасному етапі не має ґрунтовних наукових результатів, щодо розроблених педагогічних технологій на основі застосування активних та

інтерактивних методів вивчення української мови, самостійної творчої діяльності учнів, передусім для дітей-вихідців з національних меншин.

Варто наголосити, що однією із важливих передумов якісної роботи вчителя в сучасних умовах і ефективного навчання учнів української мови є наявність підручників, у тому числі електронних і навчально-методичних комплектів. При цьому слід зазначити, що ознакою сучасної освіти сьогодні є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Дослідження впливу ІКТ та застосування їх у навчально-виховному процесі для забезпечення якісного рівня може бути використаний такий механізм як моніторинг якості освіти, зокрема, навчальних досягнень тих, хто навчається. [1,5]. При використанні ІКТ складові роботи вчителя змінюються, що особливо важливо для успішного формування компетентності, при навчанні і розвитку всіх без винятку школярів.

Метою статті є визначення специфіки і рівня важливості комунікативної компетентності у реалізації мовної, соціокультурної та діяльнісної змістової лінії для забезпечення мовленнєвої при навчанні учнів–вихідців з національних меншин України і США.

На сучасному етапі розвиток освіти зарубіжних країн відбувається із застосуванням компетентісного підходу. Отже, зважаючи на специфіку предмета «Українська мова», він здатний забезпечити формування і розвиток таких ключових компетенцій, як комунікативна, соціальна, загальнокультурна та вміння вчитися. Головним для реалізації профільного навчання на уроках української мови у навчальному процесі стає переорієнтація з пасивних форм навчання на активну творчу працю. Основною характеристикою активних методів навчання є відповідність природи людського сприйняття, націленість на розкриття особистого "Я" як учня, так і вчителя через їхню творчу взаємодію [7]. У цьому контексті розроблений оновлений Державний стандарт націлює не на засвоєння певної суми знань, умінь і навичок, а на формування вміння використовувати їх у різних життєвих ситуаціях, тобто ключових і предметних компетентностей [2,4,9]. Проте сама сутність цього поняття пов'язується з кінцевими результатами освіти які, як правило, чітко фіксуються і вимірюються. У стандарті зазначено, що головна мета початкового навчання, насамперед, української мови — формування комунікативної компетентності, яка є водночас ключовою і предметною, враховуючи можливості й інтереси учнів, а також набуття певного кола знань про реалії матеріальної та духовної культури українського народу. На наш погляд, повинен бути відповідний рейтинговий рівень знань про стан і розвиток матеріальної та духовної культури українського народу. Існуючу різну інтерпретацію суміжних понять у науково-педагогічних працях, в освітній сфері можна розрізнити наступним чином:

- компетенція інтерпретується як суспільно визначений рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини, тобто це – задана ззовні вимога, норма;
- компетентність – це інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці, тобто передбачає індивідуальний досвід використання набутих у процесі навчання компетенцій. Отже, компетентність – це знання в дії;

- комунікативна компетентність – це здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями [2].

Нещодавно розроблені в Інституті педагогіки НАПН України нове покоління навчальних програм з української мови для шкіл I ступеня з російською, угорською, румунською/молдовською, польською мовами навчання, які були затверджені як базові. Зазначені програми побудовані відповідно до змістових ліній, які окреслені у Державному стандарті: *мовленнєвої, мовної й соціокультурної*, які є взаємозалежними, взаємопов'язаними і спрямовані на формування ключових та предметних компетентностей [2,4,8]. У програмах мовні знання розглядаються не як самоціль, а як засіб розвитку й удосконалення мовленнєвих умінь, зокрема комунікативних. Мовлення є найуніверсальнішим засобом комунікації. У програмах визначено *зміст соціокультурної лінії*. Вона має тісний взаємозв'язок з мовленнєвою. На наш погляд, особливо важливим є те, що соціокультурна лінія змісту програм націлює учнів шкіл із навчанням національними мовами в Україні. Водночас ознайомлення і засвоєння соціальних норм мовленнєвої поведінки і передбачає засвоєння відповідно до визначених програмою сфер спілкування, що є необхідним для успішної соціалізації дітей - вихідців з національних меншин та інтеграції їх в український соціум. Важливим напрямом соціокультурної змістової лінії є виховання громадянина України, який поважає державу, її національні символи, мови й культури інших народів, які мешкають в Україні, толерантно ставиться до них. [2, 3, 6].

Висновки. Отже, освіта для учнів-вихідців з національних меншин ґрунтується на принципах рівності і недискримінації в набутті систематизованих знань, умінь, навичок у всебічному розвитку особистості та на створенні державою умов для збереження і розвитку національних мов та культур, має бути спрямована на:

- виховання у громадян нашої країни почуття власної людської та національної гідності;
- оволодіння державною мовою в повному обсязі на рівні вимог державного стандарту, який введений в шкільні навчальні програми;
- залучення до національних духовних надбань українського народу та національних меншин;
- засвоєння цінностей європейської та світової культури, усвідомлення їхнього взаємозв'язку й взаємовпливу в загальноукраїнському контексті;
- формування, насамперед, таких моральних якостей, як доброта, чесність, повага до людей незалежно від їхнього національного походження;
- створення умов єдності – організації соціуму. Чим вищий рівень розвинутої соціуму, тим більш консолідованим є суспільство.

Двомовна (білінгвальна) освіта є досить поширеною у світі, зокрема у США, де існує більше десяти видів двомовних програм, вибір яких належить місцевим органам, владі штату залежно від потреб регіону. Основою для оцінювання успішності школярів для кожного штату є стандарт, що розробляється на певному рівні і дозволяє оцінювати учнів за рівнями навчальних досягнень по граничних балах для класифікації учнів за рівнями навчальних досягнень. Зміст стандартів передбачають, вимоги, що учень повинен знати та вміти, які окреслені в

Державних навчальних програмах, які підтримуються за допомогою підручників, поурочних планів та ін. Слід відмітити, що основні складові освітніх стандартів американської середньої школи базуються на:

- підвищенні якості освіти;
- гуманізації освіти і наступність;
- прогностична, критично-оцінювальні та організаційно-управлінські

функції.

На наш погляд, такий підхід до розвитку шкільної освіти США і шляхи її реалізації створюють умови для лідируючого положення держави у світі. Так наука США займає провідні позиції, хоча за деякими показниками економічного і науково-технічного розвитку вона відстає від Японії й інших розвинених країн (особливо в галузі робототехніки та електроніки).

Подальший інтерес для нашого дослідження - це розробка методики для порівняння і оцінки якості освіти дітей - вихідців з національних меншин, з метою вибору найбільш раціональних стандартів для їх навчання.

Список використаних джерел

1. Гриценчук О.О. ІК компетентність для навчання продовж життя (досвід міжнародної програми оцінювання навчальних досягнень PISA) / О.О. Гриценчук // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України за 2012 рік: наукове видання. – К.: ІТЗН, 2013. – С. 14-16.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] / Законодавство України. - Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/serednya/derzhstandart/derj_standart_pochatk_new.doc
3. Зайцева Н.Г. Особливості запровадження двомовного навчання в середніх навчальних закладах України з навчанням мовами нацменшин.// Педагогічна компаративістика – 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст : матеріали наук.- практ семінару / Ін-т педагогіки НАПН України / За заг. ред О.І. Локшиної. – К.: Педагогічна думка, 2013. – С.68-69.
4. Закон «Про засади державної мовної політики» [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pro-zakon-ukrayini-pro-zasadi-derzhavnoyi-movnoyi/>
5. Локшина О. Становлення та розвиток моніторингу якості освіти: світовий вимір / Олена Локшина // Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг.ред. О. І. Локшиної - К.: "К.І.С.", 2004. – С. 133-145.
6. Марчук Н. Міжетнічна взаємодія як необхідна складова консолідації українського суспільства [Електронний ресурс] // Наукова періодика України. - Режим доступу: <http://nato.pu.if.ua/journal/2009-2/2009-2-26.pdf>.
7. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: http://guonkh.gov.ua/content/documents/14/1397/Attaches/ukr_lit.doc.
8. Петрук О. Українська мова як державна (для початкових класів ЗНЗ із національними мовами навчання) [Електронний ресурс] // Наукова періодика України. - Режим доступу: http://zaochna-shkola.at.ua/osoblivosti_zmistu_novikh_navchalnikh_program.doc.
9. Пономарьова К. Особливості змісту нових навчальних програм українська мова 1—4-й класи Катерина [Електронний ресурс] // Наукова періодика України. - Режим доступу: http://zaochna-shkola.at.ua/osoblivosti_zmistu_novikh_navchalnikh_program.doc.
10. Cizek G.J., Bunch M.B., Koons H. Setting performance standards: Contemporary methods. An NCME instructional module. Educational Measurement: Issues and Practice [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.uiowa.edu/~counspysy/faculty/7p331_05/March7_ExpertRaters/GJCizek_W2004_pp31_50.pdf.
11. Linn R. L. Performance standards: Utility for different uses of assessments // Education Policy Analysis Archives. – 2006. – № 11(31) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epaa.asu.edu/epaa/v11n31/>.

Отримано 01.03.2014 р.